



Kannanotto sosiaalipedagogiikan säilyttämisestä itsenäisenä oppiaineena Itä-Suomen yliopistossa

Antaja: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry

Vastaanottajat:

Itä-Suomen yliopisto

rehtori Jukka Mönkkönen

Yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunnan dekaani Harri Siiskonen

Yhteiskuntatieteiden laitoksen johtaja, professori Juha Hämäläinen

Suomen yliopistot UNIFI ry julkaisi 25.3.2015 Strategia- ja vaikuttavuushankkeensa loppuraportin, jossa ehdotetaan muutoksia yliopistojen rakenteisiin tutkimuksessa, opetuksessa ja koulutuksessa. Loppuraportin mukaan tavoitteena on päällekkäisten toimintojen karsiminen ja nykyistä suurempien yksiköiden luominen, jotta suomalaiset yliopistot tulisivat pärjäämään kansainvälisessä kilpailussa. Työryhmät pohtivat muutoksia muun muassa yhteiskuntatieteissä, joiden osalta julkaistiin Yhteiskuntatieteellisen alan koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellinen kehittäminen ja profilointi -raportti.

Itä-Suomen yliopiston sosiaalipedagogiikan oppiaineen osalta työryhmät esittävät, että se integroitaisiin jatkossa sosiaalityön oppiaineeseen. Lisäksi yhteiskuntatieteiden osalta Itä-Suomen yliopistossa ehdotetaan opetuksen ja tutkimuksen entistä tarkempaa profiloitumista ennen kaikkea sosiaalityöhön, yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen sekä sosiaali- ja terveysjohtamiseen.

Suomen sosiaalipedagoginen seura ry haluaa tuoda julki huolensa näiden esitysten seurauksista ja esittää kantanaan, että **sosiaalipedagogiikka säilytetään itsenäisenä akateemisena oppiaineena**. Kyseessä on Itä-Suomen yliopiston sisällä pieni oppiaine, jolla kuitenkin on valtakunnallisesti suuri merkitys, sillä Itä-Suomen yliopisto on tällä hetkellä ainoa akateemista sosiaalipedagogiikan koulutusta tarjoava yliopisto Suomessa. On ensiarvoisen tärkeää, että alalla on mahdollista suorittaa akateemisia arvosanoja ja tutkintoja. Itä-Suomen yliopisto on valtakunnallisesti vastuussa tämän mahdollisuuden säilyttämisestä.

Sosiaali- ja kasvatustieteiden työkentillä kiinnostus sosiaalipedagogista yliopistokoulutusta kohtaan on viime vuosien aikana kasvanut. Tämä näkyy konkreettisesti siinä, että Itä-Suomen yliopiston sosiaalipedagogiikan maisteriopintojen erillishaussa hakijamäärät ovat kasvaneet, ja haettavana olleet paikat (vuosittain 10 paikkaa) on viime vuosina pääsääntöisesti kaikki täytetty. Lisäksi yhdessä Aducaten avoimen yliopiston kanssa toteutettava sosiaalipedagogiikan perusopintokokonaisuus on kerännyt opiskelijoita eri puolilta Suomea, kun opinnoissa on kehitetty etäsuoritusmahdollisuuksia. Kysyntää on myös pääosin verkko-opintoina suoritettaville sosiaalipedagogiikan aineopinnoille, joita valmistellaan. Sosiaalipedagogiikan jatko-opinnot aloittaa usea opiskelija vuosittain.

Kiinnostus sosiaalipedagogiikkaan tieteenalana näkyy myös muiden yliopistojen piirissä, vaikka oppiaineena sosiaalipedagogiikkaa opetetaan vain Itä-Suomen yliopistossa. Sosiaalipedagogiselle teoriaperustalle rakennettuja väitöskirjoja on valmistunut viime vuosina ainakin Tampereen, Oulun ja Turun yliopistoista.

Ammattikorkeakouluissa tarjotaan sosiaalipedagogista koulutusta ainakin kahden koulutusalan sisällä, sosiaalialan sosionomi amk -tutkinnon sekä kansalaistoiminnan ja nuorisotyön yhteisöpedagogitutkinnon opinnoissa. Jotta ammattikorkeakoulut voivat vahvistaa sosiaalipedagogisia koulutussisältöjään ja säilyttää ne ajantasaisina muuttuvassa yhteiskunnassa, tarvitaan alan tieteellistä koulutusta,

tutkimusta ja teoriankehitystä. Niitä ammattikorkeakoulut eivät käytännöllisen suuntautumisensa vuoksi itse voi riittävässä määrin harjoittaa. Useat ammattikorkeakoulujen opettajat ovat viime vuosien aikana hakeutuneet sosiaalipedagogiikan yliopistokoulutukseen täydentämään ja vahvistamaan osaamistaan sekä maisteriopintoihin että jatko-opintoihin. Ammattikorkeakouluissa on myös toteutettu sisäisesti henkilöstön täydennyskoulutusta sosiaalipedagogiikan kysymyksistä yliopiston asiantuntijoiden tuella. Ammattikorkeakouluissa on näin ollen selvästi halua koulutuksen sosiaalipedagogisen teoriaperustan vahvistamiseen.

Sosiaalipedagogiikka on Suomessa suhteellisen nuori tieteen- ja koulutusala, jolla on kuitenkin pitkät juuret mannereurooppalaisessa kasvatustieteellisessä keskustelussa. Käsite syntyi ja teoriankehitys alkoi Saksassa 1840-luvulla. Jo 1900-luvun alussa teoreettinen keskustelu oli levinnyt paitsi lähialueille kuten Espanjaan myös esimerkiksi Japaniin. Suomeen se ei jostain syystä tuolloin varsinaisesti juurtunut, vaikka esiintyikin kasvatustieteiden piirissä käsitteenä ja kasvun yhteisöllistä ja yhteiskunnallista ulottuvuutta korostavana ajatteluna eri yhteyksissä eri aikoina. Kunnolla se saapui meille vasta sosiaalipedagogiikan toisen aallon myötä 1990-luvulla, jolloin sosiaalipedagoginen keskustelu vilkastui myös muualla, kuten Skandinaviassa, Venäjällä ja useissa muissa Itä-Euroopan maissa sekä Latinalaisessa Amerikassa. Nyt 2010-luvulla on havaittavissa eräänlainen alan kehityksen kolmas aalto, kun myös englanninkielisessä maailmassa on kiinnostuttu sosiaalipedagogiikan käsitteestä ja teoreettisesta keskustelusta. Varsinkin Isossa-Britanniassa kiinnostus on vahvaa, akateemisen ja sosiaalialan käytännön työkentän lisäksi valtionhallinnossa (ks. esim. Hatton 2013). Isossa-Britanniassa – kuten monessa muussakin maassa – sosiaalipedagogiikkaa on kehitetty selvästi käytännön työn tarpeista lähtien, ja teoriankehitys on vielä hyvin kevyttä, mikä siellä myös tunnustetaan. Suomessa sosiaalipedagogisen kehitystyön vahvuutena sen sijaan on teoreettisen tarkastelun laajuus ja syvyys, joten suomalaiselle sosiaalipedagogiikan osaamiselle on kansainvälisesti tarkastellen suuri kysyntä. Tähän kysyntään vastaaminen ja alan entistä laajempi kansainvälinen verkostoituminen edellyttää sosiaalipedagogiikan säilymistä itsenäisenä oppiaineena.

Sosiaalipedagogiikan tieteenalaluonnetta ja toimintakenttien laajuutta ei vielä välttämättä yleisesti tunneta. Usein ala liitetään mielikuvissa sosiaalityön yhteyteen ja ajatellaan sen tarkoittavan lähinnä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen ja korjaamiseen tähtäävää kasvatuksellista toimintaa ja teoriaa. Tämä on kuitenkin vain yksi sosiaalipedagogiikan sovellusalueista. Yleisellä tasolla määriteltynä sosiaalipedagogiikka tarkastelee laajasti ihmisen kasvua sosiaalisena ilmiönä, ja monessa maassa se sijoitetaan oppi- ja tutkimusalana kasvatustieteiden yhteyteen. Sen kiinnostuksen kohteina ovat prosessit, joissa ihminen kasvaa yhteisöjen ja yhteiskunnan jäseneksi ja jäsenenä, sekä toiminta kasvun tukemiseksi elämänkulun eri vaiheissa. Kasvu ja kasvatustieteiden ymmärretään laajasti asioiksi, joita tapahtuu läpi elämän, kaikilla elämän osa-alueilla: arkipäivän kohtaamisista kasvatuksen formaaleihin instituutioihin. Tämän sosiaalisen kasvun yleisen tarkastelun lisäksi sosiaalipedagogiikan kiinnostuksen kohteina ovat yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen, syrjimiseen ja syrjäytymiseen liittyvät ilmiöt, niiden ennaltaehkäiseminen ja lievittäminen.

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on näin ollen kyse toisaalta yleisestä sosiaalisen kasvun tukemisesta, joka koskee kaikkia, ja toisaalta erityisestä kasvatuksellisesta sosiaalisesta työstä, joka koskee erilaisten vaikeuksien vuoksi tukea tarvitsevia. Erityisen kasvatuksellisen tuen tarpeet voivat liittyä koulutuksesta tai työstä syrjäytymiseen, mielenterveys- tai päihdeongelmiin, vaikeisiin perheoloihin, vammaisuuteen jne. Kaiken kaikkiaan toiminnan tavoitteena on tukea ihmisten yhteiskunnallista osallisuutta ja kansalaisuutta, edistää yhteiskuntaan integroitumista sekä ehkäistä ja lievittää syrjäytymistä. Usein sosiaalipedagogiselle ajattelulle on luonteenomaista myös yhteiskunnallinen kriittisyys, eli

sosiaalipedagoginen toiminta pyrkii tukemaan paitsi paikan löytämistä yhteiskunnassa myös kriittisen ajattelun ja toiminnan valmiuksia.

Tieteenä sosiaalipedagogiikka yhdistää kasvatustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen näkökulman. Se tarkastelee toisaalta kasvun ja kasvatuksen yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia kytkentöjä ja toisaalta tuo pedagogisen näkökulman sosiaaliseen työhön. Tämän laajuuden ylläpitäminen on yksi suomalaisen sosiaalipedagogiikan vahvuuksista. Itsenäisenä oppiaineena sosiaalipedagogiikka voi edelleen kehittyä koko tutkimus- ja tehtäväalueellaan. Yhteistyö sosiologian ja sosiaalipsykologian oppiaineiden kanssa kandidaatintutkinnon toteuttamisessa tukee sosiaalipedagogiikan laaja-alaista kehittymistä, sillä sosiaalipedagogisessa tutkimuksessa ja teoriankehityksessä hyödynnetään lähialojen teorioita alan oman kysymyksenasettelun lähtökohdista. Sosiologia ja sosiaalipsykologia tarjoavat tärkeitä teoreettisia aineksia ihmisen, hänen yhteisöjensä ja ympäröivän yhteiskunnan suhteiden tarkasteluun ja sosiaalisen kasvun ehtojen ymmärtämiseen. Toisaalta läheinen yhteys sosiaalityöhön saman laitoksen oppiaineena on tärkeä sosiaalipedagogiikan erityisen tehtäväalueen eli sosiaalisten ongelmien kasvatuksellisen kohtaamisen kannalta. Sen sijaan sosiaalityöhön integroituna sosiaalipedagogiikka olisi vaarassa kaventua vain sosiaalityön pedagogiseksi tarkasteluksi ja saattaisi menettää laajemman yhteiskunnallisen kasvun tarkastelun ulottuvuutensa.

Sosiaalipedagogiikka on tärkeä osa Suomen yhteiskunta- ja kasvatustieteiden kenttää. Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitokselta on valmistunut paljon sosiaalipedagogiikan asiantuntijoita, jotka ovat sijoittuneet hyvin monenlaisiin käytännön työtehtäviin sosiaali- ja kasvatusalalla. Heidän monipuolinen osaamisensa sosiaalisissa ja kasvatuksellisissa kysymyksissä hyödyttää työelämää ja edistää kansalaisten hyvinvointia. Sosiaalipedagogista asiantuntemusta kaivataan osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseen pyrkivissä hankkeissa esimerkiksi koulumaailmassa, syrjäytymisen ehkäisemiseen tähtäävissä toimenpiteissä muun muassa työvoimapalveluissa ja niin edelleen. Sosiaalityön kentällä uusi sosiaalihuoltolaki painottaa ennaltaehkäisevää ja sosiaalityön ulkopuolista hyvinvointityötä, jonka palveluita tulee tarjota ennen raskaampia sosiaalityön työmuotoja, kuten lastensuojeluasiakkuutta. Sosiaalipedagogiikan yksi vahvuus on juuri ennaltaehkäisevän kasvatuksellisen ja sosiaalisen tuen tarjoaminen. Sosiaalipedagogiikan laaja-alaista asiantuntemusta, alan tutkimusta ja teoriankehitystä eli itsenäistä sosiaalipedagogiikan oppiainetta tarvitaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lisätietoja:

Elina Nivala, Suomen sosiaalipedagoginen seura ry:n puheenjohtaja

elina(at)nivala.net